

PROTESTÁNS

NÉPISKOLAI LAP.

A debreczeni-, alsószabolcs-hajduvidéki, debreczenegyházmegyei tanítóegyletek közlönye.

Megjelen hetenkint: szombaton.

Előfizetési árak:

Egy évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Előfizetési és hirdetési díjak a kiadóhivatalhoz KUTASI IMRE nyomdájába czimzendők.

A lap szellemi és „Nyiltteret illető“ részét érdeklő minden közlemény a szerkesztőséghez (Kutasi Imre nyomdája) intézendők.

Bérmentetlen levelek nem fogadtatnak el.

Kéziratok nem küldetnek vissza.

Erkölesi hanyatlásunk.

„Minden ország támasza a talpköve a tiszta erkölcs“

Ha visszatekintünk ez előtt 50 évvel létezett hazai állapotainkra, szorongó kebellet nézhetjük az akkori miveltségi, gazdasági és szolgai állapotokat; — most pedig, ha a jelenlegi helyzetet, mint a haladás, szellemi mivelődés korát tekintjük, látva a tudomány és művészet emelkedését: lehetetlen, hogy örömet ne érezzon dobogó szívünk.

Igen mert a tudomány, művészet és szellemi mivelődésben nagy a haladás. Sirnunk kell, azonban ha látjuk, hogy ezekkel karöltve — pedig úgy kellene — nem jár az erkölesi élet — s ez az a tér, melyen igen mélyen alásülyedünk, pedig óva intő jelszóként áll előttünk a nagy költő ama szava „Róma ledől, rabigába görnyed.“

Most, midőn a tevékeny orsz. gyűl. képviselő Irányi Dániel felhívására megalakult hazánkban az első „erény-egylet“ meg kell vallanom, hogy annak megalakulása feletti örömem nem volt teljes, nem volt örömtelen, nem annak célja, hivatása és jövője miatt; de azért hogy annak szükségessége fenforgott.

Hát anyira sülyedt már e nemzet, miként az erény kiveszendőben van? Annyira, hogy törvényhozóinak tenni kész tagjait kirívólag hívja fel arra: gondolkozzatok nemzetetek erkölesi emelkedéséről, mert a hajó, mely eddig a világ részek minden teng. r. legsebesebben és legfénylőbben járt, — ma gyorsaságát elhagyva, fényét elvesztve roskatagon sülyedezni kezd!

Minden okát erkölesi hanyatlásunknak nem lehet, hogy itt soroljon el, főkép mert lapunk tanügyi lap lévén, nem szabad az általa szabott kereten túllépnem és én azt hiszem, hogy t. kartársaim megfognak elégedni azzal, ha a minket — mint tanítókat — szorosan érdeklő dolgokat mondom el egyuttal fátyolt lendíték az általam helyeseknek vélt ellenszerekről is.

Erkölesi hanyatlásunk főokát a nevelésben kell keresnünk, még pedig nem is annyira, az iskolai, mint a házi vagy máskép szülei nevelésben. Igen a szülei ház az, hol a mételey az erkölcstelenség mételeye — a szegénység miatt nyugodtan tanít és onnan kihat az iskolára is.

Tehát nem mindég az erkölcstelenség anyja a szegénységnek; hanem igen gyakran gyermeke annak. A szülék szegények lévén, nincs mondhatnám talán már az sem, miáltal gyermekeik kintó éhségét, csak némileg csillapithatnák is — mit tegyenek? Különösen télen midőn még a legmunkásabb kéz előtt is be van téve a kereset ajtaja, tehát kölcsönöz vagy lop, mindegyik vezet az elaljasodáshoz, az erkölcstelenséghez 100 esetből 99 szer. A kölcsönzés által adóssá lesz — de pénzre tevén szert könyelműleg igyszól „elegt éhezünk, most már elhetünk jól“ s „nehány napi dinom-dánom“ stb. s ő fizetés képtelen lesz; hitelezőjéveli perlekedés és czivakodás elég arra, hogy a gyermek ezt

hallván, a mibe szüleit az inség sok esetben a betegség sodorta, a sors ötlet abban növekedni engedte — neki már megszokott kedves kötelessége legyen. Mivel a péda felvilágosithatja az általánosságban elmondott itéletek helyességét, megkísértem illusztrálni.

Ott van egy ifju pár; szüleiik rég meghaltak, ők boldogok, mert együtt dolgozva élelmüket keresik . . . egyszer a férfi meghül, beteg lesz; néhány heti súlyos betegség főlemészti a hangyaszorgalommal szerzett és összehordott munkabért, a nő el-el meg keresni valamit, a férfi ágyánál nincs senki más csak a hid-g büzös levegő, a nő siet vissza a legmélyebb bánattal a könyörtelen emberektől — mit tegyen? ő is férje is éhen hal, ha ő kisértő csábingereknek nem enged . . . tehát az erkölcstelenség szédítő — örvényébe sülyed.

Amott egy bánatokban merült özvegy anyja kinek egy felnőt szép leánya és iskola hagyott fia van, kétségbe esik gyermekei eltartása felett, megragadja a kínálkozó alkalmat a közeli kocsmába megy kocsmárosnának (vagy ha nem hát szombatosnak.) Ott a leány segítője már. A fiu lelke előtt ezer büvölő ördögök játszik csalitánczaikat . . . a betegség ragad, az anya minden ápoló keze és ereje mellett is, fia olyan lett a milyen a környezet, lump, részeges, korhely és erkölcstelen; azért mert anyja csak testet és nem lelket szivet alkalmazó lakhelyről, csak testi és nem lelki kenyérről gondoskodott. Midőn fia elbuktán kesereg, jó a sátán és már a leány által jóváhagyott, erkölcstelenség végrehajtásához anyai beleegyezését kéri. Az ígret (pénz) csábító, az anya küzd önmagával vágre legyőzi önmagát, az eredmény, egy egészen elbukott család. Az életből merített megtörtént események ezek. Ha csak ennyi és ily szolidan fordulna elő az erkölsi elsülyedés, de naponta több ezer ember és különbözőleg.

E példák csálhatatlanu bizonyítják, hogy a szegénység sok esetben szülőanyja az erkölsi sülyedésnek, annyi azonban állitható és bizonyos, hogy a szegénység, — a tékozlás, restség, korhelység és könyelműség törvényes gyermeke.

Nagy faktora az erkölcstelenség terjedésének az általános védkötelezettség is, hány ifju mint bárány szelidségü ember kerül a katonasághoz, a 3 év eltelté után, telve minden illemt. erényt, szemérmert sértő gondolatokkal érzelmekkel sok esetben betegségekkel, megy haza községe fekélyének, utódai nyomora előidézőjének!

Ily állapotok közt kérdelem, vajon egy néptanító tudhat-e valamit tenni arra nézve, hogy községében az erénynek tiszteletét megörökithesse és az erkölcstelenség, tékozlás és bujaság csiráit kiirthassa vagy ezeket meg is kísérthesse.

Igen! Mert vétkes kötelesség mulasztásba esnék ha a büzhödt kór terjedését összetett kezekkel néznék. Én nem kétlem, hogy annak szive is keserűség teljes tanyája, ki arra van kényszerítve, hogy a gyógykezelést folytassa, de még jobban hiszem

azt, hogy sokkal nagyobb annak bánata, ki látva a nemzeteket irtó bünt, megakadályozhatását még megsem kísérheti.

Hogy az erkölcstelenség terjedésének elejét vehessük, meg kellene szüntetnünk, a részegeskedést, kártyázást, dözölést dorbézolást, mely vétkek egyenesen vezetnek a különböző utakkal ellátott bűnök terére.

Nézetem szerint e vétkekre az embert leginkább télen a munkátlanból származó unalom viszi, kell tehát, hogy gondoskodjunk arról hogy a nép üres idejét ne csak bűnös gondolatok fundálásában, ne csak barátságos kocziingatásokkal, de szórakoztató tanulságos könyvek és h i r l a p o k o l v a s á s á b a n töltsék el.

Eszmének szép, de nem kivihető — mondhatják sokan.

Ha kiesünk a kellő alkalmat és megragadjuk, ha dönthetetlen szilárd akarattal, ha fékezhetetlen nem csillapítható lelkesedéssel működünk; nem hiszem, még remélni sem tudom, hogy fáradozásunk jutalma: a l e v e r ő k u d a r c z l e g y e n.

A nemes cél elérhetéséhez nemes eszközökkel kívánok jutni, mert azt tartom, a milyen a c z é l o l y a n l e g y e n a z e s z k ö z.

Soha sem voltam barátja az ismétlő iskolának még pedig azért mert kivihetése nem igen létesíthető; de azon reményben élek, hogy az ifjak tanítása vezetése menthetne meg benünket az erkölcsi korrupciótól. Ha a 18—21 éves ifjaknak (a nők képzése már itt természetesen elesnek) kötelességükké tételnék téli estéken (egy héten legalább kétszer a melyik napon egyiknek vagy másinak tetszik) valamely közhelyen vagy a község házában vagy az iskolában megjelenni. Ott pedig nem iskolai tanítás által — melyet már ők hallgatni nem igen kedvelnének — de hirlapok olvasása nyomán magyarázatokkal kívánám bővíteni ismereteiket vagy más szóval ohajtanék minden községben k ö z s é g i o l k a s ó k ö r t, mely községi 1% pótdoból tartatnék fel úgy az ifjak mint a felnőttek részére.

A felnőttek által elolvasott ifjúsági lapok adatnának át az ifjaknak. Egy ideig meg lenne az idegenkedés, de később a suhancz — mivel attól feltételeznék a férfiúi élet kezdetét a mikor az olvasókörbe járhat — örömmel várja, hogy oda léphessen. Most pedig az ismétlőiskolánál mit tapasztalunk? A 12—15 éves gyermek ki magát vagy kiscsajnak tartja, vagy hanem úgy cseléd vagy tanonc, csak akkor rázván le az iskolai port; nagy különbséget tesz a mindennapi tanköteles és önmaga közt — s nem is jól esnek neki, ha utja az iskola mellett viszi el vagy pláne ismétlőiskolába megy így ne sohajtson fel (egyét káromkodva az érettség tanu jeléül) „beh sokat kinlódttam“ stb.

Az ifjak olvasókörre által irányt lehetne adni az ifjaknak — mint már gondolkozni tudó embereknek a katonai a családi életre nézve, maradandóan felvilágosítani őket emberi és polgári rendeltetésökről, jogaikról kötelességeikről, befolyást gyakorolni a könyvek, lapok útján, erkölccök jellemök helyes irányára.

Tankönyvek: legyen az élet a maga kedvességében, szépségében, magasztosságában, fenségében, rutságában, gyalázatos erkölcstelenségében. És e tankönyvnek — az életnek — mindenkor képviselője egy pár jól szerkesztett társadalmi lap. Vezető legyen a tanító. Hogy mi legyen a két elkülönített, de nem különböző olvasókör hatásköre: azt hiszem nem szükséges bővebben fejtegetnem, csak annyit hogy találkozó pontjuk a községi könyvtár lenne, melyet kezelhetne az előljáróság bármely tagja vagy a községi jegyző.

Az erkölcsi nevelésnek a gyermekkorban kell kezdődni és keresztül vonulni az iskolai életben az ifju korban. A felnőtteknek már kell, hogy az erények szenvedélyes szeretői legyenek, az olvasókör elidegeníti tagjait a korcsmai s más erkölcstelen helyek csábvágyaitól, mondja: ott mulathatol, de beszenyezéd becsületedet vagy inkább közbecsülést szerzel, tanulsz, szórakozol, oly életet ismerhetsz meg, melyen ha haladni fogsz, élted végén felkiálthatsz önérettel: „nem éltem hiába.“

Az erkölcstelenség, e nemzeti fióxerának irtó szeréül kell,

hogy tekintsem a népies felolvasásokat és a különböző egyletté alakulásokat is. Ha a tanító községében egyik óra akar lenni az erkölcsiségnek — pedig ez kötelessége — akkor nem kell sajnálnia a fáradságot, hogy maga körül minél többeket gyűjthesen, és azokat az ő értelemi lámpájának fényével az erények a tiszta erkölcsiség és puritán becsületesség útjára vezethesse. Felolvasni valamit akár a saját akár a más dolgozatát nem csak lehet, de kötelessége a tanítónak ott, a hol az alkalom kezében és a hol arra szükség van; de meg kell, hogy jegyezzem, miszerint azt mindenkor népies és szórakoztatva oktató legyen. Kedveltesük a jót, finomítsuk a nép érzékét, gyűlöltesük vettessük meg a rosszat az erkölcstelen.

Szorgalomra takarékosra kell a népet nevelni, és szoktatni, igyekezni kell a nép tudvágyát felkölteni. Mondanom sem kell, hogy a szorgalomra a munkásságra való szoktatásnak takarékosra egyideűleg a gyermekkorban kell történnie. A tékozlás eredménye már a gentri bukása, szükséges, hogy népünknek vérebe menjen át a takarékoskodás. Az iskolai takarékpénztárak vannak hivatva arra nézve hogy a gyermekeket a takarékosra szoktassák és a tékozlást mint erkölcstelen cselekményt velök meg vettessék. Őszintén kimondom, hogy az iskolai takarékpénztárak jelen szervezetökben csak kevés helyen azok a mi hivatások, de igen sok helyt, az erkölcstelenség a bűn kezdőpontjai.

Én nem vagyok elenség, az eszmének, Sőt mint olyan ember ki egy tekintélyes vidéki gazdakör jegyzője, a hazai gazdasági egyesületek működését figyelemmel kísérem és azzal együtt a közép birtokosok pusztulását is ismerem, lehetetlen, hogy ne helyeselhessem az országos gazd. egyesület ezen intézkedését csak az a baj, hogy takarításra ösztönözzük tanítványainkat és nem adunk nekik alkalmat arra, miként munka útján jussanak azon néhány krhoz, mert szerintem: munka szeretet, munkajuttalom általában munkásság feltételezi az öntudatos takarékoskodást.

A takarékpénztárak csak ott lehetnek erkölcsmesítő intézmények hol a kézi munka tanítás a népiskolában sikerrel folytatattatik.

Ha a gyermekek egy két kosarat meg kötnek, a tanító azok elárúsítását eszközölteti, mindegyik tanulónak munkájának értékét visszaadja felszólítván őket, hogy a pénzt semmit érő dolgokra el ne költsek, ha most, nincs reá szükségök megőrzi ő adják be hozzá. — Itt meg van vetve a talaj, melyről az életbe munkás takarékos emberek lépnek. Az ily emberek bizonyára nem üzetnek az unalom által oly helyekre, hol az erkölcstelenség bakteriumát fölszedhetnék, de mindég lelvén munkát, minden idejüket hasznosan tölthetik el.

Nem tartom én nélkülözhetlennek azt hogy mindég házipart (kosárfonás, szalmakalap kötés, lombfűrészelés, mozaik) üzzünk az iskolában, csakis a téli évszakban elővételét helyeslem, lehetne tavasszal és ősszel gyógy és kereskedelmi iparnövényeket szedetni és ezek elárúsítását eszközölni. Vagy éppen egy ily növényvel az iskola mellett vagy a községhez közellevő földön kísérletet tenni (p. u. ökörfarkkóró, bolondió csalmatok vagy a komló) hiszem hogy nem lenne káros.

Kereset nélkül takarítani nem lehet, azok az ajándék pénzek igen sokszor gyanusak.

Ezzel megadtam a feleletet arra miképpen szeretném én az isk. tak. pénztárakat szervezni és csak hol látom azok felállítását ezélszerűnek. (Lehet, ha a szerk. ur megengedi, hogy a kézi munkatanításról és annak megosztásáról más alkalommal szólók.)

Nagyon sok oly dolog van mely előtt a tanítók nagy része szemet huny, talán azért, mert nem tartják magokat kompetenseknek községökben másra csak az isk. tanítására, és ezért van az, hogy a napi sajtó oly kiéretlen irányunkban.

Szeretjük magunkat „népnevelőknek“ nevezni, kérdjem-e kiérdemeltük-e címet és vajon kiérdemeltjük-e a tanterem négy fala közt? Ott lehetünk elegendő, jó vagy akár kitűnő „tanítók“ de nem egészen „népnevelők.“ Ne addig tartson neve-

lésünk, míg tanítványaink iskolába járnak; de figyelő szemekkel kísérjük őt az életben is, soha nagyobb szolgálatot nem tehetünk ha azok közül egyiket vagy másikat midőn az erény boldogító utjáról letérni látjuk ebben megakadályozzuk és ilyenkor érzünk legnagyobb lelki örömet, mely kárpótol azért is ha néha-néha az erkölcstelenséget megszokottól durva szavakkal illetetünk.

Ne hagyjuk népünket lesüllyedni elmerülni az erkölcstelenség feneketlen medrébe. Sok oly dolgot vár mi tőlünk a társadalom, mely szorosabb értelemben, nem is tartoznék hivatásukhoz. Szenteljük szerény tehetőségünket nemzetünknek, én nem hiszem, hogy kine kívánják a társadalomban a megillető elismerést, nem vagyok hajlandó a föltevésemből sem engedni, hogy a derék hazafi midőn az erényegylet megalakításán fáradozott reá ne gondolt volna a néptanítókra, de ha úgy volna is nekünk önként kell kilépni a sikkra úgy is mint honfiaknak, úgy is mint néptanítóknak, mi ránk kétszeres kötelesség vár annál; nagyobb legyen hát lelkesülésünk, meg kell hódítani a társadalmat és ez a munka a tanítókra vár más szóval annyit tesz: tanítók! magyarok népnevelője! hazátok kér benneteket, hogy az erkölcstelenségbe merült nemzetet tereljétek az erény szabad és büvös útára, ne hagyjátok, hogy elsüllyedjen mert akkor „egy nemzet halálát fogjátok hordozni,“ — de fogjátok a munkához, úgy egy egész de új nemzet hála já a kísér pályátok o n!

Dobó Sándor.

A dörzsölési és érintési villamosságról.

Írta: Kecskeméthy László.

(Befejezés.)

Most szölok a villamos áram delejes hatásáról.

Oersted dán tudós, ki Dániában Langeland szigetén Rudkjöbingben született 1774-ben augusztus 14-én, előbb atyai patikájában inas, majd koppenhágai egyetemi tanuló, 1779-ben az orvosi tudományokból doktor, 1804-ben a koppenhágai egyetemen fizika tanára, 1815-ben pedig az akadémia titkára lett, az 1819—20-ik év talán Koppenhágában tartott s a mivelt közönség által is igen látogatott előadása egyikén azon tapasztalatot tette, hogy a galvanos áramtól izzásig hevített platinadrót mellett elhelyezett delejtű sajátzerű lebegéseket tett. Oerstednek ugyan nem nem sikerült ezen tüneménynek teljes magyarázatát adni, de Ampère és Arago francia tudósok s párisi egyet. tanárook ezen felfedezés meghallása után 6 hó mu va kísérletek útján, bebizonyították, hogy a villamos áram a delejtű állásából kitéríti és pedig annál nagyobb erővel mennél erősebb a villamos áram; Ampère meghatározta egyszersmind a kitérés irányát is, nevezetesen, hogy a delejtű é-zaki sarka bal kezünk felé tér ki, ha képzeletben arczczal a delejtű felé fordulva az igenleges áram irányában uszunk és ha a galvanelem záró drótja a delejtű felelt áll; ellenkező oldalra pedig, ha alatt áll. Ezen kísérletek alkalmával jutottak azon meglepő felfedezésre is, hogy ha selyemmel körülfont rézhuzalt valamely lágyvasdarabra tekergetünk s e huzal két végét a galvanüteg két sarkával összekapcsoljuk, a lágy vas azonnal delejessé lesz, azaz a vasat magához vonza; de delejessége csak addig tart, míg az áram meg nem szakad s hogy így a villamos áram az oka a delejességnek s a vasdarabra épen ugyan hat, mintha a vas darabot mágnessel a szokásos módon megdörögöljük.) Ezen delejesség *) nevezetetik villamdelejességnek.

Ha p. o. egy lágyvasból készült patkót selyemmel bevont rézsodronnyal párhuzamosan körültegergetünk s a sodrony két sarkát a galvanüteg két sarkával összekötjük: az áram körülfutván a patkót, az delejessé válik és az elébe tartott vasdarabot magához rántja, de ha a vezető sodronyt lekapcsoljuk, a patkó elveszti delejességét s a vasdarabot elbocsájtja; ha bekapcsoljuk, ismét magához rántja. Ezen tüneményen alapulnak a különböző táviró készülékek.

*) Tapasztalták ezen tüneményt több ízben a villám hatása következtében is; így p. o. 1731-ben beütött a villám egy vakeföldi kereskedő házába s a szekrénybe elhelyezett kések és villák mágnesekké váltak; 1734-ben a „Dover“ hajón levő vas és aczéldarabok a villám beütése után erős mágnesekké lettek; sőt az 1827-ben a „New-York“ hajóba beütött villám hatása következtében a hajót vas és aczélrészein is a mágnességnek nyomai mutatkoztak; sőt megtörtént, hogy a hajóba beütött villám a delejtű irányából annyira kitérítették, miszerint a tengerészek e miatt az irányt elvesztvén, sokszor veszedelembbe estek. Ebből következik az is, hogy a föld delejességét is a benne keringő villámrohamok okozzák.

Már az ó korban sokat gondolkoztak a felől az emberek, hogy mikép lehetne a fontos híreket messze földről rövid idő alatt megadni. Darius nagy birodalmában, minden tartományából a fővárosig, bizonyos távolságra kiáltó embereket állított ki, kik a híreket egymásnak kiáltották meg; Herodot szerint Perseus király fáklvajelekkel adatta tovább a hirt; használtak még ezeken kívül fadarabokat is, melyeket tornyokon rudakra huztak fel. Ilyenforma volt a Claude Schappe francia mérnök által 1790-ben Bulonban feltalált hírező is, mely állott egy függélyes magas rúdból, melynek tetején egy tengelyen körbe forgatható 3—5 m. hosszú vízszintes rud volt alkalmazva, ezen rudnak mindegyik végén pedig egy tetszés szerint mozgatható 2 m. hosszú szárny. Ezen hírező 196 egymástól különböző alakot mutatott; ebből 70 könnyebbet kiválasztottak s velők a betűket számokat sőt még az írájeleket is meglehetett mutatni s a hírező minden mozdulatát egyetlen ember a hírező alatt levő szobából a szárnyakra csigákon felfutó kötelek által igen könnyen végezhetette. Híbjája volt azonban ezen nagyon elterjedt készüléknek az, hogy csak nappal és pedig csakis tiszta időben lehetett használni.

Midőn Oersted felfedezte, hogy a galvanáram a delejtű kitéríti: Ampérenak ennek okai kimutatása végett tett kísérletei alkalmával észébe jutott, hogy a delejtűnek kitéréseit talán villamos távirásra is lehetne használni, készítettek is többek, de csak magán használatra ilyen delejtűs távirat, így p. o. Gauss és Veber nevű tudósok Göttingában 1833-ban, de figyelemben nem részesítették, míg a következő évben egy villámcsapás semmivé tette. Az első szabadalmazott, nyilvános használatra szánt delejtűs távirót Cooke William amerikai és Vheatstone angol fizikus készítették Cooke ugyanis jelen volt Muncke fizikai tanár előadásán Heidelbergben, midőn a galvanáram által 5 delejtűt tértítette: ki.**) Ezt tapasztalva, 1837 febr. 27-én egy általa készített delejtűs táviró-mintával Angliába ment Vheatstone fizikushoz s felszólította, miszerint működjék közre a delejtűs távirónak Angliába lenndő b-hozatalán. Megegyezvén és szabadalmat nyervén, még azon évben július 25-én kísérletet tettek egy több angol mértföld hosszú dróton s a kísérlet remekül sikerült. A villamos áramot billentyűzet által vezették a deletühöz s annak billentései száma határozta meg az illető betűt. Azonban mivel ez a távirás alkalmával semmi maradandó jelt nem hagyott hátra, a vele való távirás nem lehetett egészen hiteles, mert az egyedül a táviró tiszt pontosságától és figyelmétől függött. Nem is használják a delejtűs távirót egyebbut, mint a tenger alatti kábeloknál. Legnevezetesebb ezek közül az ó és új világot összkötő 2 kábel. Gisborne amerikai mérnök agyában merült fel először gondolata, ő az új világot a Trinity öblön keresztül az irlandi Valentínával akarta tenger alatti kábelal összekötni. Az első kábel 7 rézdrótból összefont vezetéből állt, melyet 3 rétegből guttapercsa, ezen felül hatsodratu kenderréteg, kívülül pedig összesodrott vasdrót-kéreg vett körül. A lerakás 1858 július 20-án kezdődött s 1858. augusztus 5-én lett bevégezve. A távolság a Trinity öblől és Valantia közt 1650 angol mf. az alattság hossza pedig mintegy 2050 mf. volt. A lerakás költségei 16 millió forintba kerültek, s Viktoria angol királynő üdvözlő sürgönye, melyet az egyesült államok elnökéhez intézett, 16 óra alatt jutott rendeltetése helyére. Azonban, nem tudni mi okból, ezen vezeték rövid idő alatt megtagadta a szolgálatot s használhatatlanná vált, s ott veszett a tenger fenekén 1864-ben tehát egy másik új kábel készítéséhez fogtak, ez is 7 águ rézdrótból állott, de négyszeres guttapercsa burkolata volt, ezen kívül kenderréteggel és 10 drót kötélei volt körül tekeive; átmérője 30 milliméter.

Hogy pedig a partok mellett a kopástól megőriztessék, még 12 vasággal volt körülvéve s ez által itt 60 milliméter átmérővé lett. 1865. július 23-án indult meg Irlandból a „Great Eastern“ óriás gőzös a lerakásra, de a kábel mintegy 1000 métről távolságra elszakadt s miután a tengerből felemelni nem tudták, a gőzös ugyanezen év augusztus második felében siker nélkül visszatért Irlandba. Rövid idő múlva tehát ismét új kábel készítéséhez fogtak s 1866. július 13-án ismét megindult vele a „Great Eastern“ s ugyanezen év július 27-én Ujfunlandban érkezett s a kábel még azon este be is csatoltatott, s már július 28-án megérkezett Amerikából Londonba az első kereskedelmi sürgöny. E siker által felbátorítva, a mult évben elszakadt kábelt a tengerből kiemelték, elszakadt végét egy ujonnan lozott alattsággal összeforasztották s ugyanezen év szeptember 8-án már két telegraffal volt összekötte az ó világ.

**) A villamáram vezetésére kezdetben kis elszigetelt sodronyt alkalmaztak, az egyiket az áram a szomszéd-állomásra ment, a másikon visszajött. De Etzheiml müncheni tanár 1833-ban felfedezte, hogy egy sodrony is elég ságes, a másik sodronyt pedig egy rézlaphoz forasztva a földbe kell ásnia s a földben szakadatlanul kereng a villamáram.

A két vezeték párhuzamosan fut s egymástól csak néhány mértföld távolság választja el.

Ezen kábelokba csak igen gyöngye áramot lehet bocsátani; mert a kábel egészen véve úgy tekinthető mint a leydeni palack, melynek belső fegyverzetét a vezetékdrót, üvegét a percsaburkolat, külső fegyverzetét pedig a tenger vize képezi. Ha már most erős volna a töltés, igen könnyen megtörténhetnék, hogy a túlságos feszültség a kábel guttapercsa burkolatát áttörné s a sok milliókba került vállalatot semmivé tenné; a delejtű kitérésére pedig a leggyöngyebb áram is elegendő levő, a delejtű távirás nem lehet egészen pontos, itt legsikeresebben lehet alkalmazni.

Hogy azon hibának, mely a delejtű táviránál tapasztalható, eleje vételessék: Wheatsone 1840-ben mutatós távirót készített. Ez áll az ABC betűvel és a tíz számjeggyel körben beírt kerekclapból, melyen a háta megett hozzácsatolt óramű segítségével, melynek fogas kerekébe egy vas horog kapaszkodik, s a horgot egy lágy vaspatkó az áram megindultával magához rántja, megszakadtával elbocsátja egy mutató kering, mely a billentyű által oda vezetett villámáram megindultával mindaddig halad, míg a megszakasztás folytán a kívánt betű vagy szám felett megáll s így tovább. Ennek a kezeléséhez sok készültség nem kívántatik, csak az a hibája, hogy rajta egy sürgöny elküldése aránylag sok időt vesz igénybe, mert a mutató csakis egy irányban keringvén, a kérdéses s az ABC sorrendje szerint előbb levő betűért az utána való betűtől az egész körlapot be kell a mutatónak járnia, míg az előbbi betűhöz ér.

Angliában ilyen mutatós táviró van használatban.

Az addigieknél célszerűbbek, mert nemcsak jeleket adnak, hanem a jeleket a papírszalagra le is nyomják, a nyomó távirók; ilyenek a Morse és Hughes-féle távirók. E kettő közt is tökéletesebb a Hughes-féle táviró, mely a betűket saját alakjokban nyomja a papírszalagra. E készülék a zongorához hasonló billentyűzettel van ellátva, minden billentyű egy-egy betűnek felel meg. Valamely billentyű lenyomása alkalmával egy kerek lap szélén vágott lyukakból az illető betűnek megfelelő fémszeg emelkedik ki, e közalap felett egy szám vagy fémsugár forog igen nagy, de a közalapéval egyenlő sebességgel, mely midőn a kiemelkedő szöveget érinti, az áramot bezárja. A másik állomáson a papírszalag egy kis keréken gyorsan forog, e fölött egy másik kerék áll, melynek szélein a befestett betűk vannak, s ez ép oly sebesen forog mint az első állomáson záró fémsugár vagy szám. s a körforgás alkalmával mindig ugyanazon betűje van a papírszalag fölött, melynek szöge fölött a fémsugár áll. Midőn tehát a fémsugár valamely betűnek megfelelő fémszöggel érintkezve az áramot bezárja, a másik állomáson a papírtartó kerék emeltyű segítségével abban a pillanatban felemelkedik s a felette levő betűs kerék ugyanazon betűt a papírszalagra lenyomja.

Feltalálta ezt Hughes amerikai tanár; azt mondják róla a tudósok, hogy az valóságos mechanikai csoda; el is terjedt volna már minden más táviró helyett; de oly aprózott, complicált összetételekből áll, hogy ha elromlanák, igen kevés gépészt lehetne találni, a ki meg tudja igazítani.

Nálunk a Morse-féle táviró van használatban. Ennek fő alkotó részei a galvantelepen és villamdelejen kívül a billentő és az író készülék. A villamdelej patkó alak helyett, mivel ez szabálytalan hajlásu, két egyenes vaspálczából áll, melyek alól-ról fémes összeköttetésben vannak s így patkót képeznek. A villamdelej jelett van egy emeltyüre erősített vaspálcza, ez emeltyű másik végén pedig egy fémszeg, mely fölött egy óramű két henger közt egy papírszalagot von el. Ha már most a galvantelep két sarkával rézdróttal összekapcsoljuk, a patkó delejessé válik, s a felette levő vaspálczát magához rántja; a mikor az emeltyű másik végén levő szög a felette elvonuló papírszalagra, ha az áram hamar megszakad, pontot, ha pedig tovább zárva van vonalat húz. E vonalak és pontok összetételeiből allanak a betűk és számok jelei.

Hogy a nyitás és zárás kényelmesebben eszközölhető legyen, erre szolgál az ugynevezett billentő. Ez a billentő áll egy rugóval ellátott fémemeltyűből mely tengelyen fel-le mozgatható és az alatta levő kis ülőre lenyomható. A billentő ülője a telep vezető drótjával van kapcsolatban, a másik állomás huzala pedig a billentő tartójára a telep másik drótja részleméhez forrasztva a fölebe vezetetik. — Van még a táviró állomásokon egy delejtű vagy tájoló is, melyet az áram körül keröl, s a mely a táviró tisztnek azt mutatja meg lengéseivel, vajjon gerjed-e áram vagy oem, továbbá egy villámhárító is, mely arra való, hogy a tisztet a légköri villám veszedelmes hatásától megóvja s a villámot a földbe vezesse.

Ha már most a billentőt lenyomjuk, ez az ülőhöz érvén, az áram azonnal bezáródik, áthalad a billentőből a delejtű körül a villámhárítón, ezután pedig a billentő tartójával kapcsolatban levő drótvezetéken a másik állomásra, ott a patkó delejessé vá-

lik a felette levő vaspálczát magához rántja s az ezt tartó kis emeltyű másik végén levő fémszög az óramű által felette elvont papírszalagra pontot vagy vonalat nyom; ha a billentőt feleeresztjük, az áram megszakad, a patkó ismét delejessé válik, a vaspálczát magához rántja s az emeltyű másik végén levő fémszög a papírba ismét jegyet nyom, így tovább.

A táviró nálunk használt elemei, mint fentebb említém, az úgy nevezett Meidinger féle elemek; villámindítók benne a horgany és réz rézgáliczos sós vízbe téve.

Az első ilyen távirót Morse Sámuel amerikai polgár készítette, ki magát Európában festőnek képezte; majd megismerkedvén a villamdelejességgel, 1837. szeptember 4-én tartotta a nyomó táviróval első próbáját; s bár az amerikai kongresszus csak 1844-ben adta meg rá az azelőtt 8 évvel javaslatba hozott 38000 dollárt s bár ekkor készült Amerikába az első, 40 mf. hosszú ilyen vonal azóta már az egész világ be van hálózva e bámulatos tárlálmányával.

A villamos áram egyéb hatásait, mivel jelenleg erre időm nincs, szerkesztő ur engedelmével más alkalommal fogom fejtegetni, ez alkalommal pedig közleméyemet ezennel bevégezem.

Az 1848/49-diki szabadságharcz története.

(Módszertani feldolgozás az V. oszt. tananyagából.)

(Folytatás.)

(A mult alkalommal tanultakhoz képest most következniék Kossuth Lajos történetének a forradalomig való elbeszélése, — azonban ha növendékeink a IV. osztályban p. o. Kállay J. „Történelmi életrajzait“ tanulták: úgy emlékeztető kérdések által csak föl kell elevenitenünk Kossuthnak 1848-ig lett élettörténetét.)

Emlékeztek rá fiaim, hogy a mult alkalommal megígértém, hogy noha már tavaly tanultátok — most fel fogjuk eleveníteni Kossuth Lajos történetét. Megmondtam azért, hogy olvassátok el tavalyi könyvetekből azt a részt, sőt az apróbetűvel nyomtatott magyarzó jegyzetekre is felhívtam figyelmeteket, mert most min-azon dolgokról beszélni fogunk.

— Mikor és hol született Kossuth Lajos N...?

— K. L. 1802-ben Monokon született.

— Micsoda rangu családból származott?

— Köznemesi családból — — .

— Hol kezdett K. L. tanulni?

— K. L. S.-A.-Ujhelyen kezdett tanulni.

— Hol végezte be tanulását?

— Tanusát S.-Patakon végezte.

— Micsoda pályára készült?

— K. L. ügyvédi pályára készült.

— Midőn az életbe lépett, mi által tünt ki a megyegyüleéseken?

— Midőn — — — elragadó szónoklata által tünt ki.

— Hol működött már 1832 ben?

— 1832-ben Pozsonyban országgyűlési tudósítást szerkesztett.

Mint ujságíró, habozás nélkül ki mondta bárkivel szemben az igazságot s különösen bátor nyelven szólott a hazai ügyekről. Nem jó szemmel nézték ezt Bécsben s keresték az alkalmat, hogy Kossuthot valamiképen elhallgattassák. Egyszer aztán felség sértési perbe fogták s elítélték 4 évi börtönre.

— Mivel foglalkozott K. a fogság alatt?

— K. L. a fogság alatt munkálkodott; szorgalmasan tanulta az angol nyelvet és a mennyiségtant.

— Mire törekedett aztán, midőn a fogságból kiszabadult?

— Midőn — — — a jobbágyok felszabadítására s a nemesi kiváltságok megszüntetésére törekedett.

— Mik voltak a jobbágyok terhei?

— A — — voltak a robot szolgálás, a dézma vagyis a termény tizedré zenék az urasághoz beszolgáltatása; a közmunka végzése és a katonáskodás.

— Hát a nemesek kiváltsága miben állott?

— A — — — hogy adót nem fizettek, — őket csak a törvény ítéltette el; nem katonáskodtak, csak ha háboru volt.

Kossuth Lajos aztán 1847-ben pestmegyei követté választott s mint ilyen közreműködött az 1848-iki törvények alkotásánál, a melyek megvalósították az ő régi vágyait.

(Összefoglalás, elmondás.)

1848.

Miután felidéztek emlékezetünkben Kossuth Lajosnak a szabadságharcz kiütéseig való történetét: térjünk vissza a további események folyamára.

A fellázított szerbek, horvátok, oláhok majdnem egy időben rontottak rá a semmit sem sejtő magyar községekre, gyilkolva, rabolva és gyújtogatva mindenütt. Az országgyűlés a veszély hallatára hamar összejött, és július 24-én Kossuth hatalmazta a miniszteriumot, hogy 200 ezernyi honvéd sereget szervezzen s 42 millió forint kölcsönt vehessen föl a lázongók leverésére folytatandó háboru fedezésére.

Ily formán hamar helyreállott volna a csend, hanem nem akarta ezt a császári tanács! Ezen határozatokat a császár visszautasította. A horvátok segítségére újabb osztrák csapatok siettek, és Jelaics, a horvát bán, e seregekkel a magyarok ellen támadt. A magyarok hamarosan a mennyi katonaságot összeszedhettek, elébe állottak Jelasicsnak s kegyetlenül megverték, annyira, hogy ez Bécsbe futott. Ferdinánd rendeletet adott az országgyűlés feloszlására, de ennek senki sem engedelmeskedett, mert hiszen nem is lett volna hazafias dolog, ha a veszély pillanatában e férfiak hazavonultak volna családjaikhoz.

A békés szellemű király látván, hogy sok zavar fog mármost következni: lemondott a trónról és utána a 18 éves Ferencz József lett a király, a ki mellett aztán szabadon működhetett a magyarokat gyűlölő császári tanács, melynek első gondja volt, hogy nagy hadsereget küldött a magyarok ellen, mely háromfelől támadt az országra.

A csekély magyar hadseregnek folyton hátrálni kellett; délen a ráczok nyonultak előre, Erdélyben csak a székelyek küzdöttek a tulnyomó erő ellen s az országgyűlés Pestről kénytelen volt Debreczenbe menekülni az osztrákok elől. Ilyen szomorú állapotban volt az ország, midőn letűnt az 1848-ik év.

— Mit tett hát a magyar országgyűlés a szerbek, horvátok, oláhok támadására?

— A magyar országgyűlés — hadsereget és költséget szavazott meg e támadások leverésére.
— Mi történt e határozattal?
— E határozatot a király nem erősítette meg.
— Miért nem erősítette meg e határozatokat Ferdinand?
— Ferdinand — — — mert a császári tanács akaratát követte.

— Mit akart a császári tanács?
— A — — — hogy a magyarok ne védelmezhessek magokat e vérszomjas népek öldöklései ellen.
— Sőt mit tett a császári tanács?
— A — — — új csapatokat küldött a horvátok segítségére.
— Mit tett Ferdinánd e bonyodalmak közt?
— Ferdinand — — a trónról lemondott, mert nem akarta a császári tanács igazságtalan óhajtásait teljesíteni.

Jól van fiam foglaljuk össze most már e dolgokat röviden így:

A fölkelés leverésére az országgyűlés pénzt és katonaságot szavazott meg, de a király e határozatokat nem erősítette meg, sőt a császári tanács újabb katonai csapatokat küldött a horvátok segítségére, kiknek élén Jelasics megtámadta a magyarokat. De annyira megveretett, hogy kénytelen volt Bécsbe menekülni. A király felszólította az országgyűlést, hogy oszolják széjjel, azonban rendeletének senki sem engedett. Ferdinánd lemondott a trónról s utána Ferencz József következett. A háboru a magyarok ellen azonnal megindított, a csekély számú honvédség visszanyomatott, az országgyűlés Pestről Debreczenbe menekült, az ország köröskörül az osztrákok s idegen nemzetiségek kezében volt. Ily szomorú állapotban volt az ország 1848 végével.

1849.

Az 1849. év feltűntével legelőször Bém Józsefről a lengyel születésű magyar hősről emlékezünk meg.

Bém egész életében katona volt. 1848-ban Bécsbe volt hadparancsnok, de a háboru kiütésekor a magyarokhoz pártolt. Eljött Debreczenbe, hogy a magyar szabadságért harcolhasson. Erdélybe küldték, melyet néhány hét alatt tökéletesen megtisztított az ellenségtől.

Az új oroszok folyton folytak. Meseszerű gyorsasággal állottak elő az új és új honvéd csapatok, öreg és ifju egyaránt fegyvert fogott, és ment, harcolni a hazáért! Csakhamar meg is fordult a 48-iki szomorú állapot: a szerbeket Perczel tábornok leverte; Görgei és Dembinszki tábornokok Vácznál az osztrákokat verték tönkre; majd Nagy-Sarlónál és Esztergomnál arattak honvédeink fényes győzelmeket. Az osztrákok Pozsony felé húzódtak s május 21-én Budavárát is elfoglalta a magyar sereg. Az országgyűlés visszatért Pestre, és a magyar szabadságharcz diadala tetőpontján állott.

— Mint állott a magyar szabadságharcz ügye 1849. év elején?

— A magyar — — — rosszul állott; az ország köröskörül az osztrákok es idegen nemzetiségek kezében volt.

— Ki volt a ki a szomorú állapoton fordulatot idézett elő?
— A ki — — — Bém József a lengyel születésű hős volt.

— Micsoda nagy dolgot vitt véghez Bém?
— Bém tábornok néhány hét alatt visszafoglalta Erdélyt az osztrákoktól.

— Hát a szerbeket ki verte le?
— A szerbeket Perczel Mór verte le.
— Mely nevezetes csaták következtek aztán?
— Azután a váci, nagy saróci, esztergomi csaták; végre Budavárának visszafoglalása következett és az ország meg volt tisztítva az ellenségtől.

(Összefoglalás, ismétlés.)

Hanem az általános öröm nem tartott sokáig. Miklós, az oroszok czárja régóta görbe szemmel nézte a magyar dolgokat és most 140 ezer főnyi orosz hadsereget küldött az osztrákok kérélmé folytán a magyarok ellen, míg viszont Bécs felől 80 ezer főnyi osztrák sereg indult, hogy másik oldalon támadjon a magyarok ellen. Több szerencsétlen csata után a magyar sereg az alföldre vonult, hogy ott egyesülten támadhasson az oroszok ellen. Az országgyűlés már ekkor Aradon volt s itt találkoztak a tulnyomó erő elől hátráló magyar csapatok is. Kossuth letette a kormányzóságot s Görgei teljhatalmu parancsnokká választott. Ez egy napi p a r a n c s n o k s á g a után Világos alá vezette seregét s a fegyvert az oroszok előtt minden feltétel nélkül lerakatta. Ezzel véget ért a magyar forradalom 1849. augusztus hó 13-án.

— Mit tettek az osztrákok, midőn egyedül nem bírtak a magyarokkal?

— Az osztrákok — — — az orosz czártól kértek segítséget.

— Mi indította még e kérelmen kívül az orosz czárt, hogy oly roppant sereget küldjön a magyarok ellen?

— Az osztrákok kérélmén kívül az is indította az orosz czárt, hogy ő is ellene volt annak, miszerint a magyarok itt önálló országot alkossanak.

— Mi lett e támadás eredménye?
— E — — — eredménye az lett, hogy a csekély számú magyar honvédség, bárhősiesen küzdött, sok csatavesztés után hátrálni kényszerült.

— Hát az országgyűlés is maradhatott e már Pesten?
— Az sem maradhatott, hanem Szegedre, majd Aradra menekült.

— Micsoda szerencsétlenség történt itt?
— Itt, — — — hogy Kossuth lemondott a kormányzóságról.

— Ki lett a teljhatalmu főparancsnok?
— A — — — Görgei lett.
— Mi által lett Görgei neve szomorú nevezetességüvé?
— Görgei — — — hogy főparancsnokságának második napján seregét Világos alá vezette s a fegyvert az oroszok előtt minden feltétel nélkül lerakatta.

(Az eddigieknek összefoglalása.)

Tegyük hozzá most már fiam az eddig tanultakhoz még a következőket:

A világosi fegyverletétel után a szabadságharcz főemberei részint külföldre menekültek, részint elfogatván kivégeztettek s hazánk a vérszomjas Haynau keze alá jutott. Borzasztó módon gyilkoltatá ez halomra mindazokat, kikről megsejtette, hogy még Kossuthra és a szabadságra gondolnak. Az újabb császári rendeleték pedig az ország területét egész másként rendezték, mint a 48-iki törvények, melyeket teljesen megsemmisített a császár. Az ország öt helytartói kerületre osztott, Erdély különszakított, a bánátból külön vajdaság lett alakítva stb. Behozatott az osztrák törvénykezés s a magyar nyelv ki szorított minden hivatalból.

Ime édes fiam így ért véget az 1848/49-iki szabadságharcz, melyben apáitok, nagyapáitok többnyire részt vettek. A ti apáitok voltak, kik a piskii, váci, esztergomi csatákat vívtak; őket üldözték aztán a zsandárok, hogy Haynau kezeibe juttassák. Voltak olyan idők, midőn a megmaradtak irigylették a dicső csatákban elhullottak sorsát, mert azok nyugodtak csendesen míg ő nekik remogni kellett minden perczen az üldöző zsandároktól. Később a király szíve is meglágyult a magyarok iránt: belátta, hogy nem olyan rossz nép vagyunk mi, mint a hogy néki a császári tanács tagjai elbeszítették. Visszaadta nyelvünket. Ma már minden ember, a ki Magyarországon él szabad és egyenlő; királyát pedig

szereti, mert olyan király, a ki m a g y a r és magyar törvények szerint igazságosan kormányozza magyar népét.

(Általános ismétlés, összefoglalás.)

Vaday József.

A kisdédóvásról.

Felolvasatott Pocsajban 1886-ik év márczius hó 6-án, az ev. ref. dalárda által rendezett jótékonycélu táncvizgalm alkalmával.

Máté XVII. 4. „Valaki egy gyermeknek gondját felveszi az én nevemben, nekem veszi fel gondomat.“

Tisztelt közönség!

Az ember — különösen a földmivelő ember — az esztendő 4 része közül a jelenlegiben képes leginkább arra, hogy a pi-henés óráiban egy testi, mint szellemi élvezettel foglalkozzék. Ily ártatlan testi élvezetet óhajtunk a jelenlegi kedélyes mulat-sággal is elérni; de kössük ezt össze egy kis szellemi munkálkodással is, hogy így a kettő egy lévén, maradaudó nyomot, sikert hagyjon maga után.

A példabeszéd úgy tartja: „Kö-d össze az élvezetést a hasznossal!“ Én tehát ezen elvből indulva ki, egy felette hasz-nos tárgyról bátorokodom rövidke felolvasást tartani, t. i. a kis-dédóvásról.

De mielőtt ezt tenném, bátor vagyok kérni a t. közönség nagybecsű figyelmét.

A jelenlegi korban, így napjainkban, igen nagy a panasz a kisdédó halandóságára nézve; minden lapban olvasható a pa-nasz, határozottan kimutattatik, hogy aránylag egy országban sem hal el annyi kis gyermek, mint nálunk.

Egyesek azzal vádolnak bennünket, hogy nem gondolunk gyermekeinkkel mit sem, hogy többre becsülünk egy állatot, min gyermekeinket!

Ha figyelmesen gondolkozunk ezen vád felett, lehetetlen el nem borzadnunk. De még ezzel meg nem czáfoljuk, valamint a kisdédó halandóságát sem csökkentjük mindaddig, míg tettel be nem bizonyítjuk, hogy a vádnak ha volt is ez előtt valami alapja, de ma már nincs. Azonban hogy ez sikerüljön, nem szabad kö-zönyösen — hogy úgy mondjam félvállról — nézni kisdédóinknek helyzetét!

Igaz ugyan, hogy a törvény bölcs intézkedése folytán ma már egyetlen gyermeknek sem lenne szabad tudatlanul, iskolá-zatlanul felnőnie s hála Istennek, ma már minél kevesebb azok száma, kik a tudomány áldásában ne részesülnének. De nem is itt gyökerezik a baj, hanem a gyermeknek azon korában, mie-lőbb még iskolába kerülne; mert az iskolában levő gyermek fe-lől bizon mehetnek a szülék mezei, vagy bárminő munkára is, tudják, hogy saját szárnyuk alatt sem lehetne gyermekek bizto-sabbban, mint az iskolában tanítója felügyelete alatt.

Azonban a mily biztos helyen tudja nagyobb gyermekét: épp oly aggódva távozik hazulról kicsinyjeinek sorsa feől. Mert Magyarország nagyrésztben földmivelő ország és a földmivelést szobában — kis gyermekeink társaságában — nem lehet üzni; sőt némely idősokban — minők kapálás, szénagyűj és, takarás, tengeriszedés stb. — szükség van a mezőn mindazokra, kik más-kor bizon ügyelhetek a kicsinyekre, mert egy nagy ur, a szük-ség kényszeri őket erre, hacsak a tücsök sorsára nem akarnak jutni, ki nyáron vigan lütyörészve tölti életét, de annál keserve-sebb a nyomor, mit télen kell szenvednie az élelemhiány miatt. Mit tegyen ekkor a szüle különösen az anya? Hol hagyja, kire bizza 2—6 éves gyermekét? Nincs kire bizonia, egyedül a jó Is-ten oltalmába. Ez helyes szép és okos bizodalom, s a Minden-ható gondot is visel rólunk, tehát kisdédóinkról is, de úgy, hogy mi is gondoskodunk saját jólétünkről, mert a jó Isten kéznél fogva nem vezet senkit, azért adott az emberbe okos és szabad akarattal bíró lelket, hogy az ember önmaga tudja, mit kelljen tennie? De tudja-e azon kis gyermek (2—6 éves) mit szabad, mit nem szabad neki tennie? mikor van rá eset, hogy magunk sem vagyunk urai indulatunknak, akaratunknak? Ezt arról a 6 éven aluli kis gyermekről nem lehet feltételeznünk.

Tehát ez azon gyermeki kor, melyből a kérlelhetlen halál irgalom nélkül szedi az ő zsákmányát! Nem áldozatát, hanem valóságos zsákmányát!

És ki ennek az oka? A halál? Óh nem, mert az csak ak-kor jelenik meg, ha hívják, ha rendelete van. Hanem igenis okai vagyunk magunk, mert nem gondoskodtunk a szerencsétlenség

megakadályozásáról; a mi nem került volna egyebe, mint egy kevés anyagi áldozatba. Hasztalan hangoztatjuk ilyenkor már az Absolont sirató Dáviddal: „Kedves fiam Absolon! szerelmes fiam Absolon! bárcsak én haltam volna meg helyetted.“

Mert melyik szülének ne jőne ez önkéntelenül is ajkaira midőn egészséges vidor gyermekét — kit reggel még a legszebb reményekkel telve hagyott odahaza — mint élőt többé nem lát-hatja, mert az — a malom által összezuzatva — a lehető legna-gyobb kinok között adá ki felkét.

Nem szándékom itt mind ama szerencsétlenségek különféle neveit részletezni, melyeknek az ily felügyeletnélküli gyermekek ki vannak téve; mert azt hiszem, nem ösmeretlen a t. közönség előtt az, hogy alig mulik el év, hogy ilyes szerencsétlenségek ne történnének, mégpedig a szerencsétlenségek legborzasztóbb ne-meivel, minők a vízbe és mészbe fulás, ló által való agyonruga-tás, vagy csak a legutóbbi szerencsétlen gyászos kimulta egyik lakostársunk gyermekének,*) nem szomorú bizonyítékai-e azon száználküli szerencsétlenségeknek, miknek a felügyeletnélküli gyermekek lépten nyomon ki vannak téve. És ezzel összekap-csolva jár rendesen ama temérdek anyagi kár, mit az ilyen fel-ügyeletnélküli gyermekek tudatlanságból elkövetnek.

Hány község égett már le ilyen gyermekek veszélyes játé-kai következtében? De nem festem tovább eme szerencsétlensé-geket, mert hiszem, hogy tudomással bir erről minden józanul gondolkodó családfő, csupán felidéztem, emlékezetbe hoztam, hogy annál elevenebbül, élénkebben álljon előttünk a baj, mely mul-hatatlan segítséget óhajt!

De miként? Hangzik fel némelyek ajakáról. Hogy miként? Az nem ujság előttünk sem, mások előtt sem, feltalálhatjuk azt-számos községben, fel közelebb a szomszéd Diószeg derék váro-sában, hol a község — mint erkölcsi testület-, a nmltsgu Gróf és egyes lelkes ügybarátok pártfogása folytán egy igen derék kisdédó-óvó helyiség állítottatott fel. Hol a lakosok teljes bizton-ságban hagyják kisdédóikat, kik ott nemcsak helyes fe ügyelet alatt vannak, hanem azonkívül erkölcsnemesítő, értelemfejlesztő kis verseskéket és dalokat tanulnak, továbbá rendre, tisztaságra egymásiránti szeretetre és korukhoz illő munkálkodásra tanít-tatnak.

Volt alkalmam látni egy ilyen helyiséget, hol a gyermekek vallás felekezeti különbség nélkül mind együtt voltak. Engem any-nyira meglepett a látvány, hogy alig hittem szemeimnek. Midőn láttam azon pajzán jó kedvet, mely mindenik kis gyermek arczán ragyogott; a kisebbek a dajkát — ki az óvónő mellé segítségül van alkalmazva — fogták körül, kérvén: „Mari néni kedves! mesélje el nekünk a kis Hamupipóké, a mit tegnap ígért, ugye nem voltunk rosszak? Nem sirtunk?“ s más ehhez hasonló kérdé-sekkel ostromolták. Majd a nagyobbak oly ügyes papir és vessző munkákat csináltak, hogy sok felnőtt ember nem lett volna reá képes.

Midőn egy ilyen kis gyermek által készített papirkosarat kértem volna egy édes anyától, azon feleletet kaptam, hogy nincs oly kincs, melyért az ő kis Julcsája attól megválnék, mert az neki első munkája! Ezen általam látott óvodát annyira megsze-rették a gyermekek, hogy később volt egyrésze — szegénység miatt — kenyér nélkül is felmenni, mintsem elmaradjon az ovo-dától.

Na már most ki lenne az, ki gyermekének sikerdus előme-netelét látva, teljes szívből ne örülne s eszébe ne jutna Idvezi-tőnknek eme szavai:

„Valaki egy gyermeknek gondját felveszi az én nevemben, nekem veszi fel gondomat.“

Én azt hiszem, hogy alig van ember, — tekintetnélkül arra, van e ott gyermeke, vagy nincs? — ki szívből ne örülne eme ártatlan kisdédó előhaladásán? Nem kell a szüléknek attól ret-tegniök, hogy mi sors éri szeretett kisdédóikat, mire izzasztó munkájokból hazatérnek, mert az, a lehető legjobb helyen van, épüve mind testben, mind lélekben.

Rajtunk áll, hogy megszerezzük-e ezen üdvös, áldadás inté-zetet kisdédóink részére, avagy nem? Nekem erős hitem és re-ményem, hogy akarat és kitartás mellett létesíthető lesz és köz-ségünkben számüzve lesznek mindama rettegések, melyek eddig minden ilyen kisdédóval bíró szülének keblében támadtak akkor, midőn nyáron munkáját végezendő a mezőre indult s kisdédó nem volt kire hagynia.

Hogy ezen üdvös intézet nálunk létesülhet, annyival is in-káb erős hitem, mivel a jelen alkalmommal a létesüléshez megki-vántató csira — kovász, alap vagy bármi néven nevezzük is — megvan; a mennyiben a tiszteletrémétő Daltestület az általa rendezett jelenlegi táncmulatságnak egy bizonyos részét erre a

*) Ki a leborult száma-kazal által — melynek tövében testvérével ját-szadozott — nyomatott agyon mult hó 24-én.

czélra nagy elküen felajánlotta. Igaz, hogy ez még csak egy darab azon téglák között, melyekből az épületnek fel kell épülnie; de valamint a legkisebb bármilyen műnek létrehozására az embernek idő, eszköz s több más szükséges; ugy ez áldásos intézet létrehozására is mindezek nagyon is megkívántatnak; de ajánljuk ügyünket az egyházi és polgári igen tisztelt hatóság nagybecsü atyai pártfogásába, kikben vetjük erős bizodalunkat arra nézve, hogy összevetett vállal minden üdvös eszközt megragadnak ha jónak látják, segedelem kérés végett zörgetnek ott, hol a segedelem megadatik a szent ügykivitelére; hogy így a t. polgáriársak lankadatlan buzgalma s áldozatkészsége mellett minél hamarabb megvalósíthassuk — tehát létrehozassuk — azon üdvös, áldásdus intézetet, mely a mezei munkára menő szüléknek arczáról eloszlatja azon borot, mit a kisdedeik sorsáról való aggodalom okoz, mert így teljesíthetjük részben Idvezítőnk ama nagy szavait: „Valaki egy gyermeknek gondját felveszi az én nevében, nekem veszi fel gondomat.“

A midőn tehát rövidke felolvasásomat bezárnám, köszönöm a t. közönség nagybecsü figyelmét, melylyel felolvasásomat kísérte.

Végre kérem a Mindenhatót, hogy az oly sok ezer kebelből szent zsámolyához küldött minden igaz magyar polgárnak legkedvesebb nemzeti dalát hallgassa meg ezutánra is. Áldjon meg bennünket jó kedvvel, bőséggel; nyujtsa felénk védő karját, hogy a legnagyobb ellenségünk a halál minél kevesebb áldozatot szedhessen szeretett kisdedeink köréből; mert elkövetett bűneinkért talán már megvolt a bűnhődés is s így méltóvá tette magát a nemzet a jobb sorsra, és ezen jobb sorsot nyerje meg áldott hazánk bármely nemzetiségéhez tartozó, de írta teljes hűséggel viseltető gyermeke! Ugylegyen! !

Kalmár Ferencz ev. ref tanító

40 éves tanítói jubileuma.

Bihar-Diószegen 1886 márczius 14.

Folyó hó 14-én ünnepelte egyik jeles kartársunk Kalmár Ferencz szép és magasztos, de tövisekben elég gazdag tanítói pályán való munkálkodásának 40-ik évét. A milyen szerény ünnepeltünk, olyan volt jubileuma is. Nem lepte őt meg — miként az a mostani időben szokás — sem egyház, sem város ezüst serleggel, vagy tollal, még csak banquettet sem rendezett, pedig megérdemelte volna. Nem kapott néhány jó embere megtisztelő kivánalmainál egyebet, kik siettek ünnepeltünket felkeresni. De meg lepett ő minket csinos költeményével, mely 40 éves tanítói jubileuma emlékére kedves tanítványainak van szánva, melyet ide iktatok:

Elhatarozás.

Ha felnövök, a hétköznapokon
Nem dugom össze kezemet!
Legyek háznál, mezőn, vagy hegyen,
Dolgozni láttok engemet.

Ha felnövök, az ünnepnapokon
Nem mulatni járogatok;
Hanem megyek rendesen a templomba
S aztán otthon olvasgatok.

Ha felnövök, nem ugy kedvetlenül
De mindent lelkesen teszek!
Csak szöjjlatok vallás, közügy, hazám,
Megmutatom ember leszek!

Jótanács.

Ha boldogulni akarsz
A restséget kerüld!
Sok azért lett szegény, sőt rosz,
Mert restségbe merült.

Ha boldogulni akarsz
Ugy takarékos légy!
Nem egy talentumot, de egy
Fillért is félre tégy.

Ha boldogulni akarsz
A mid van megbecsüld!
Ki könnyelműen költ pazarol
Elveszti a mi gyült,

Ha boldogulni akarsz
Tarsd meg e tanácsot,
S míg sok más kenyeret sem kap
Te ehetsz kalácsot!

Kalmár Ferencz születet Bihar Diószegen földmives szüléktől 1828 szeptember 17-én. Elvégezvén helyben elemi iskoláit s az azon időben még virágzó particulat kitűnően: Debreczenbe ment tanulni, onnan ment ki kismarjai kis fitanitonak. Innen vissza ment a főiskolába egy évig, hogy halgassa a nagytudományu Zákány Józsefet majd a tiszta földvári, tiszta nagyrévi, turkevei tanítóvá lett. Turkevből hozatott 1859-ik, év szeptember havában Diószegre az alsó fiiskola vezetésére, mely hivatalt közmegelegedésre, 1871-ig vivén, az alsó, halom utcza leányiskolába tétetett által. Szorgalmas tanító, szelid maga viseletű ember, ki hivatalos teendőin kívül szép és nemes munkában tölti idejét, — gyakorolván az állat tömészetet, virág kertészetet s a házi ipar munkák között a székfonást, művirág készitést; tanítványai a női kézi munkákban oktattatnak felügyelete alatt. Van csinos természet rajzi és régiségi gyűjteménye. Iskolája udvara be van fásitva és virágos kerté alakitva. Az épület eleje vad szőlővel van befuttatva; erről cikket is irott a „Néptanítók Lapjában“, tehát nem csak ajánlotta azt, hanem ugy is tett. A természettudományi társulatnak évek óta a tagja, az irodalomnak lelkes pártolója. A N.-Váradon megjelent „Bihar“ napi lapnak s a székelyhídon megjelenő „Érmellék“-nek szorgalmas referense, az előbbinek már számos évek óta. 1867 n. t. Szeremlei Sámuel akkori egyik diószegi lelkész ajánlatára, egy megürült presbyteri állásra egyhangulag ő választatott meg a nép által a templomban, mi- abban az időben unicum volt, e tisztséget vitte 1882-ik évig, ekkor telyesen vissza vonult, most ismét ő lett kartársai által e hó 1-én megválasztva. Az érmeliéki ref. tanító egyletnek 4 évig elnöke volt, de a mely hivataltól a közelebbi évben vissza vonult, minden idejét iskolájának és szorgalmas olvasgatásának szentelve.

Tanított átlag 4000 gyermeket, mert néha volt 120—130. Most tanítványai száma 104 négy osztályban.

Hogy mennyire szereték ott a hol tanító volt, s szeretik je en működése helyén is, annak illusztlálására szabad legyen a következőket elmondanom: 1874-ik év tavaszán egyik turkevei tanító állás üresedésbe jött, a diószegi kisebb fi tanító Kohári József minden áron szerette volna elnyerni, felkérte tehát embe- rünket, hogy irjon mellette egy ajánló levelet a turkevei egyház tanácsához, mit Kalmár Ferencz meg is tett, és a sok pályázó közül Kohári ütötte el a Kalmár Ferencz ajánlata folytán — mit ott jegyző könyvbe is vezettek — a tanítói állást; és sem Kalmárnak nincs oka pirulnia az ajánlottért, sem az egymáznak a meg választottért.

Ugyancsak ő ajánlotta e sorok íróját is Kohári helyett Diószegre.

1855-ik évben egybe kelt Zih Terézzel, mely házasságból három gyermekök született u. m. Viktor a szép reményekre jogosító ifju mint avas-ujvárosi kápián halt meg 1881 november 1. Ferencz kereskedő segéd; Juliska 3 éves korában elhalt.

Ünnepeltünk a legjobb egészségnek örvend, mi azt kívánjuk, hogy a mostani erő és egészség ne hagyja el még legalább 20 évig. Ugy legyen!

Kalmár Károly.

HIREK.

= Lapunk a küszöbön levő új negyedévben is folytatni fogja pályafutását s tekintve azt, hogy a III. orsz. tanítótestületi gyűlésre a készülődések folyamatban vannak, azon reménnyel kecsegtetjük magunkat, hogy a lap iránt kivált a tanítótestületek és egyesületek utján a tanügyi körök érdeklődése nagyobb mértékben fog nyilvánulni s ezen szellemi érdeklődés, maga után fogja vonni az anyagi pártolás növekedését is. — Lapunkra nézve megjegyezzük, hogy összeköttetéseink alapján egész más rendszert léptetünk életbe. Fősúlyt fogunk fektetni a most vita tárgyát képező orsz. tanítói gyűlésre kitűzött tárgyak megvitatására s aztán a gyakorlati dolgokra. Kiváló súlyt fogunk fektetni arra, hogy hasznos tudnivalók című rovatunkban a méhészet, selyem-tenyésztés, gyümölcsészet, állattenyésztés stb. köréből rövid, de alapos közleményeket adjunk, hogy ezzel is hathassunk a helyzet javításra. Nem fogjuk elhanyagolni és így mellőzni sem a „tárca“ rovatot, mert ez iránt igen sokan tanusitnak érdeklődését. Általában igyekezni fogunk, hogy lapunk első sorban, min-

szaklap is megallja helyét, de másfelől törekvésünk oda fog irányulni, hogy a hasznost és kellemest egyesítsük. A szerkesztőség tekintet nélkül az anyagi jutalomra, minden áron oda törekszik, hogy lapunk az ev. ref. tanügynek becsületére váljék, hogy annak és munkásainak első sorban szellemi hasznót adhasson. De a mi igyekezetünk hiába való lenne, ha a t. tanító urak fel nem karolják és magokévé nem teszik e lap ügyét s ha a szellemi és anyagi támogatásban azt a hideg közönyt fogják tanusítani, a mely minden szent és magasztos ügynek megölője és Golgothára juttatója. A lap előfizetési ára oly csekély, hogy jóakarattal mellett bizvást áldozhatja bárki is. Egyébiránt a tanító urak tudják, hogy van-e kötelezettségök e lap irányában, vagy nincs? Ha azt akarják, hogy rendelkezésükre álljon egy igazi barátjuk, minden ügyekben, akkor bizonyára gyámolítani és segíteni fogják és diadalra vezérlik ügyével mind ama nemes eszméket, melyeknek szolgálatába áll. **Lelkészek, tanítók és tanügybarátok!** Az ev. ref. népnevelésügye tette szólítja önöket. Most már nem lehet az „eh! rá érünk még” elvel elhárítani a kötelezettséget a szellemi munkásság iránt. Kitől-kitől elvárjuk, hogy tegye meg köteleességét, a mi pedig a tanügy minden érdekét készséggel szolgálni elodázhatatlan feladata mindannyiúnknak. Reméljük: szavaink nem lesznek a pusztában elhangzóak.

— **Napi díjak és fuvar költségek** felekezeti iskolák tanítói számára. Utánzásra méltó határozatot hozott e tárgyban Veszprémmegye, mely következőké hangzik: A törvényhatósági bizottság 51—581. szám alatt hozott határozatával a megyei közigazgatási bizottság előterjesztése és megyés püspök ur megkeresése folytán kimondotta, hogy habár az 1886. XXXIII. t. cz. 147. §-a és a vallás és közoktatási magyar királyi minisztériumnak annak alapján 1872. évi szeptember hó 2-án kiadott utasítása szerint csak a községi pénztár ternére 1 frt napidíjjal és fuvar költséggel akkor, midőn tantestületi ülésre mennek és ott időznek, de mert Veszprémmegye területén az ott működő 15 községi népi iskolai tanító tantestületet nem alakíthat, s mert a felekezeti népi iskolák tanítóiból alakult néptanítói egyletek, melyeknek a községi iskolák néptanítói is tagjai és a melyeknek célja ugyanaz, mi a tantestületeké, a tantestületet helyettesítik, nemcsak nem ellenzi, de öhajítja is, hogy a községek a néptanítói egyletek üléseire utazó felekezeti tanítókat a községi pénztár ternére 1 frt napidíjjal és fuvar költséggel lássák el. A törvényhatósági bizottság eme határozata alapján tehát utasítom t. szolgáló urat, hogy jelen rendem közlése mellett ez irányban az összes községeket figyelmeztesse és hasson oda, hogy az összes néptanítók, midőn egyleti üléseikre mennek, a községi pénztár ternére napi és fuvar díjjal csakugyan el is láttassanak. Veszprém, 1885. évi június hó 15-én. Véghelyi Dezső s. k. a ispán — Több felek. tanítóegyesület tagja tényleg élt is már e kedvezménynevelés, a mi az egyesületi élet élénkítésére kétségtelenül jótékony hatással lesz.

— **Tanítók küldöttsége a miniszterelnöknél.** A magyar országi tanítók árvaházának egyesülete részéről tegnap Tóth József pestmegyei kir. tanfelügyelő vezetése alatt küldöttség tisztelgett a miniszterelnöknél azzal a kérelemmel, hogy engedje meg Benczur Gyú által festett arczpénekrészkarcban való sokszorosítását az árvaházi alap javára. A miniszterelnök a küldöttséget igen barátságosan fogadta, de kijelentette, hogy a sokszorosítás fölött csak Szeged városa mint tulajdonos és maga a művész rendelkezhetnek; ha ezeknek nincs kifogások sokszorosítás ellen, ő szívesen hozzájárul az engedélyhez és örülni fog, ha az árvaház alapítókéje ezáltal némileg gvarapodik.

— **Hivatalvesztés házasság miatt.** Pozsonymegyei közigazgatási bizottsága, érdekes tárgy felett hozott határozatot. A felett kellett ugyanis döntenet, vajjon Goldberg er Sámuel nagyszombati polg. iskola igazgatója, az által, hogy a külföldön polgári házasságot kötött s jelenleg abban is él, követetett-e el, ez által oly erkölcsi kihágást mely miatt ellene az iskolaszék által kért fegyelmi vizsgálat elrendelhető volna? Az előadó Tóth József, kir. tanácsos tanfelügyelő határozati javaslatban kifejté, hogy igaz ugyan, hogy nevezett igazgató házassága hazai törvényeink szerint érvénytelen, de társadalmi szempontból oly cselekményt, vagy a házasságkötés oly módját, melyet saját koronás királyunk, mint Ausztria császára, Ausztriában törvények által szentesített, s mely házassági mód Európában több kultúrállamában is be van hozva, melynek behozatalát saját kormányunk is törvény által kívánta kimondatni, erkölcsi telenségnek vagy erkölcsi kihágásnak bélyegezni nem lehet, s így nevezett ellen a fegyelmi vizsgálatot ezen az alapon elrendelni nem lehet; megjegyezvén egyuttal, hogy azon kérdés eldöntése azonban: vajjon a polgári házasságban élés hazánkban a tanítói állással megegyeztetethető-e? a legfelsőbb fórumot a minisztériumot illeti. — A tanfelügyelő javaslata azonban az összes szervezetekkel kettő ellen elvettetett, s a közg. bizottság nevezett igazgató ellen a fegyelmi vizsgálatot elrendelte. A tanfelügyelő határozati javaslatát azonban minisztériumhoz fölbbezte, s így most ez utóbbi fog ezen érdekes kérdés fölött döntenet.

— **Budapest népoktatási állapota.** Az 1884/1885 iki tanévben a fővárosban volt 96 községi (86 elemi, 10 polgári), 7 állami (4 elemi, 1 felekezeti) és 2 polgári, 25 felekezeti és 23 magánjellegű 19 elemi, 4 polgári), összesen tehát 151 iskola. Tanköteles gyermek: 6—12 éves 9,004, 13—15 éves 10 176 összesen 9, 180. Az összes iskolázók száma 47, 221. — Ezek közül jár Elemi iskolába 17, 768 fiu, 18. 131 leány összesen 35,899. — Ismélő iskolába 2,771. fiu, 110 leány összesen 2,881. Felső nép- vagy polgári iskolába 3,010 fiu, 1,577 leány. összesen 4,587. Magán intézetbe 37, fiu 386 leány összesen 422. Középtanodába 3,431 fiu, Iskolába nem jár: 2,281 fiu 9,678 leány, összesen 11,959. Vallásra nézve volt az iskolába járók között 29,769 r. kath, 57 körög kath, 171 görög keleti, 2, 275 helvét hitv, 11 más vallásu, 12,625. izraelita vallásu. összesen 41,221. Nyelvre nézve volt az iskolába járók között: 37,886 magyar, 8,435 német 57. román, 71 gót, 89 szerb, 29 horvát és ruthén, összesen tehát 47, 221. Az iskolába járók közül tankönyve volt 46,981-nek nem volt 240-nek A mulasztási naplók kivonata szerint, mulasztott összesen 38,520 gyermek, 891,914. félnapot, ezek közül bénybirsággal büntetett. Az iskolából kiléptek: Az iskolából kilépett 12 éves tankötelesek közül olvasni s írni tudók száma 4,302-öt tett. A tanítók közül volt: 860 képesített, 23 nem képesített (687. rendes és 196 segéd.) A 151 iskola közül saját házában 99, bérhelyiségben pedig 52 volt elhelyezve. Az iskola épületekben van: 704 tanterem és 124 tanítólakás. Az iskolák évi jövedelme: 1,476,408 frt. Az iskolák évi kiadása: Rendes tanítók fizetése 725,860 frt, segédtanítók fizetése 139, 724 frt. — Fűtésre, tisztogatás-okra és kisebb javításokra: 38,520. frt. — Tanteremek felszerelésére 16,430 frt. — Szegény gyermekek fölségezésére 2,195 frt.

Szerkesztői üzenet.

K—r M—ly urnak. Nagy köszönet vettem. De a jubileum részlete hova maradtak? Köszönetét ezért is.

G—y J—f urnak. Biz azt mi is furcsának találtuk, de majd meglássuk, mi lesz még belőle. — Várunk rá.

Felölös szerkesztő: **Szombathy János.**
Kiadótulajdonos **Kutasi Imre.**

Pályázat.

A debreczeni ref. egyház ispotályi kisedővodájában megüresült rendes óvónői állomásra pályázat nyitattik.

Az óvónő évi díjazása 600 frt, mely évnegyedi egyenlő részletekben az egyház ispotályi pénztárból előlegesen fizetetik; kényelmes családi lakhely; a tanteremek fűtésére 20 köbméter, saját használatra pedig 7 köbméter tűzifa. Az óvónő mellé alkalmazandó dajkát az egyház külön díjazza.

Az állomásra pályázhatnak ev. ref. vallásu oklev. ovónők és oly okleveles tanítónők, kik e téren gyakorlatot igazolni képesek.

A kellőleg felszerelt kérvények f. évi július 5 dik napjáig Némethy Lajos ev. ref. lelkész s iskolaszéki elnökhöz bérmentve küldendők.

A pályázók közül az egyházi közgyűlés által megválasztandó egyén állomását f. évi aug. hó első napján elfoglalni köteleztetik.

Kelt a debreczeni ev. ref. egyház 1886. évi márcz. hó 11-én tartott közgyűléséből. **Az egyháztanács.**